

Γ. Σεφέρης, Πάνω σ' ένα ξένο στίχο

- Το ποίημα προέρχεται από τη συλλογή Τετράδιο Γυμνασμάτων Α' (1940) και γράφηκε, κατά δήλωση του ποιητή, τα Χριστούγεννα του 1931 στο Λονδίνο, όπου υπηρετούσε ως διπλωμάτης στο ελληνικό προξενείο. Ο πρώτος στίχος είναι μια παραλλαγή του πρώτου στίχου του σονέτου «Το ωραίο ταξίδι» του Γάλλου ποιητή Ιωακείμ ντι Μπελέ: «Ευτυχισμένος όποιος, σαν τον Οδυσσέα, έκανε ένα ωραίο ταξίδι».

- Στο ποίημα ο Σεφέρης ξεκινά από το σημαντικό ομηρικό ήρωα, τον Οδυσσέα, και το παραλλάσσει, απαλλάσσοντάς τον από τα μυθικά στοιχεία. Το 1949 ο Δ. Νικολαρέζης έγραψε σχετικά: «έχομε εδώ τον ομηρικό Οδυσσέα στο φυσικό του μέγεθος· είναι ο μέγας Οδυσσέας που αγάπησε η ελληνική φυλή: πρίγκιπας των στρατηγημάτων χάρη στο τέλειο μηχανήμα του μυαλού του· είναι ο άντρας που κέρδισε τον αγώνα της Τροίας, καταβάλλοντας τον αντίπαλο πνευματικά μ' έναν αριστοτεχνικό δόλο· είναι επιπλέον ο εφτάψυχος θαλασσινός, που κέρδισε και τον άλλον αγώνα με το κύμα, με τις νύμφες και τα τέρατα, πολεμώντας στο τέλος μόνος του με αλύγιστη θέληση, όχι γιατί του άρεσε να πολεμά παρά γιατί είχε πάρει την απόφαση να γυρίσει με κάθε θυσία στην πατρίδα του και το σπιτικό του. Αυτό τον πολύ ανθρώπινο, τον τυπικά ελληνικό Οδυσσέα περιγράφει ο Σεφέρης».

- Αυτό, εξάλλου, είναι και το θέμα του ποιήματος: ο αγώνας για την επίτευξη ενός σκοπού, με τις δυσκολίες που κρύβει και τις θυσίες που απαιτεί και ο οποίος οδηγεί τελικά τον άνθρωπο στην ευτυχία. Πρότυπο και οδηγός στην προσπάθεια αυτή γίνεται ο Οδυσσέας. Πέρα από το θρόλο που τον περιβάλλει, ήταν κι αυτός ένας απλός άνθρωπος, που αγωνίστηκε με αντιπάλους τη νοσταλγία και τη μοναξιά για να επιστρέψει στην πατρίδα του.

- Το ποίημα αρχίζει με την ελεύθερη απόδοση του στίχου του Ντι Μπελέ και με την προϋπόθεση που θέτει το ποιητικό υποκείμενο: ευτυχισμένος είναι ο άνθρωπος που ταξίδεψε όπως ταξίδεψε κάποτε ο Οδυσσέας, έχοντας ως κίνητρο μια 'αγάπη', ένα σκοπό βαθιά ριζωμένο στην ψυχή του. Για το ποιητικό υποκείμενο, ο σκοπός αυτός, που θα κάνει το ταξίδι της ζωής όμορφο, ταυτίζεται με την ίδια την ύπαρξή του.

- Στη δεύτερη στροφή παρουσιάζονται κλιμακωτά τα χαρακτηριστικά αυτής της αγάπης: έχει «ακατέλυτο ρυθμό», είναι «ακατανίκητη» και «παντοτινή». Πρόκειται για ένα πανίσχυρο πάθος με αμείωτη ένταση και απεριόριστη διάρκεια, που ο ποιητής παρομοιάζει με τη μαγεία της μουσικής. Η χρήση του α' πληθυντικού προσώπου, αντί του αντικειμενικού γ' ενικού της πρώτης στροφής, δίνει συλλογικό χαρακτήρα, φορτίζει συναισθηματικά το περιεχόμενο και χαρίζει ποικιλία στο λόγο.

- Η τρίτη στροφή ξεκινά με την επίκληση του ποιητή στο Θεό (πβ. την επίκληση του Ομήρου στη Μούσα) να τον βοηθήσει να προσδιορίσει την αγάπη, το γνώρισμα εκείνο της ψυχής που επιτρέπει στον άνθρωπο να ανταπεξέλθει στο ταξίδι της ζωής και να γνωρίσει την ευτυχία. Στο σημείο αυτό μπορούμε να αναγνωρίσουμε την αγωνία του ανικανοποίητου κι απαιτητικού Σεφέρη για την ποιότητα του έργου του. Ο ίδιος σημειώνει στο ημερολόγιό του με ημερομηνία 29 Νοεμβρίου: «Δουλεύω. Έχω αρχίσει δυο τρία ποιήματα εκατό στίχων περίπου. Έχω φτιάξει το σχέδιο του ερχόμενου βιβλίου.... Προσπαθώ να γράψω κάτι που 'ν' ακούγεται'. Αγωνίζομαι· τις μέρες που βγάζω πέντε στίχους δοξάζω το Θεό. Αλλά η δουλειά είναι απελπιστικά σκληρή.» στη συνέχεια το περιεχόμενο της αγάπης προσδιορίζεται από μια

εικόνα του ποιητικού υποκειμένου. Η νοσταλγία που πηγάζει από την αγάπη για το γενέθλιο τόπο, σε συνδυασμό με το αφιλόξενο βόρειο σκηνικό που υποδηλώνει την Αγγλία κινούν την ποιητική έμπνευση και απελευθερώνουν τη φαντασία, ενώ ο ενεστώτας δυναμώνει την αίσθηση του ποιητή στην ακροθαλασσιά. Οι σίχοι αυτοί έχουν βιωματικό υπόβαθρο: Ο Σεφέρης από το 1918 μέχρι το 1931 ζούσε συνεχώς στο εξωτερικό. Ο ίδιος γράφει στο ημερολόγιό του στις 20 Δεκεμβρίου 1931: «Ξύπνησα στις 4 το πρωί... ήμουν ακριβώς ετοιμοθάνατος με ένα σωρό οπτασίες ήλιου φλεγόμενου στη Μεσόγειο. Κοίταξα ένα καυτερό μεσημέρι στην Αθήνα σαν ένα κομμάτι ψωμί Η σκέψη μου απλωμένη σ' όλο μου το κορμί τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα· ίσως γι' αυτό μπόρεσα να γράψω σοβαρά ποιήματα» (Μέρες Β')

- Στην τέταρτη στροφή, η νοσταλγία ζωντανεύει μπροστά στα μάτια του ποιητικού υποκειμένου τον Οδυσσέα. Ο μυθικός ήρωας έχει αποτυπωμένα στην όψη του τα σημάδια του ταξιδιού του και τον πόθο να ξαναδεί την πατρίδα. Η εικόνα του Οδυσσέα στηρίζεται στην α της Οδύσσειας και κάνει φανερό ότι η επιθυμία έχει κυριέψει την ψυχή του και κινεί κάθε του πράξη.

- Ο Οδυσσέας της ποιητικής φαντασίας διαφέρει αισθητά από τον ομηρικό· θυμίζει περισσότερο απλό άνθρωπο παρά μυθικό ήρωα: μοιάζει με γέρο ναυτικό, ταλαιπωρημένο από τις καιρικές συνθήκες. Συμβολίζει τον Έλληνα όλων των εποχών, καθώς μιλάει την ελληνική γλώσσα, «όπως τη μιλούσαν πριν τρεις χιλιάδες χρόνια» και προβάλλει την ποιητική θέση σχετικά με την αδιάσπαστη συνέχεια του ελληνικού πολιτισμού. Αυτή η ρεαλιστική απεικόνιση του ήρωα πηγάζει προφανώς από τις παιδικές μνήμες του ποιητή, όταν έκανε διακοπές με την οικογένειά του στα παραλιακά χωριά της Σμύρνης και συνομιλούσε με γέρους ναυτικούς, τσακισμένους από τα χρόνια και τον αγώνα με τη θάλασσα.

- Στην έκτη στροφή, ο ποιητής διατυπώνει τη «θέση» του για την αντιμετώπιση των μυθικών ηρώων: ότι δηλαδή οι άνθρωποι πρέπει ν' αγνοούν τα υπερφυσικά στοιχεία και να τους αντιμετωπίζουν ρεαλιστικά. Έτσι, ο Οδυσσέας, σύμφωνα με τον ποιητή, «ήταν κι αυτός ένας άνθρωπος που πάλεψε μέσα στον κόσμο, με την ψυχή και με το σώμα», άντεξε στις δύσκολες συνθήκες και ξεπέρασε όλες τις δοκιμασίες. Γίνεται λοιπόν το σύμβολο του ανθρώπου που αγωνίζεται σε όλη του τη ζωή για ένα σκοπό, με όλες του τις δυνάμεις, σωματικές και ψυχικές.

- Στην επόμενη στροφή ο ποιητής φαντάζεται πως ο μυθικός ήρωας με την ξεχωριστή ευφυΐα, ο άνθρωπος ου κατέλαβε με δόλο την Τροία, θ τον συμβουλέψει πώς να κατακτήσει τη δική του Τροία, με ποιο τρόπο θα λύσει το δικό του πρόβλημα. Έτσι, ο ήρωας - σύμβολο της συνεχούς αναζήτησης ταυτίζεται με το ποιητικό υποκείμενο και με τον άνθρωπο όλων των εποχών που θέτει στόχους και προσπαθεί να τους εκπληρώσει.

Ποια όμως είναι η «Τροία» για το Σεφέρη και ποιο είναι το «ξύλινο άλογο» που θα του επιτρέψει να την εκπορθήσει; Στο ημερολόγιό του (31 Οκτωβρίου 1930) βρίσκουμε μια πιθανή απάντηση: «Σήμερα τελιώνω το ποίημα 'Ο Ερωτικός λόγος', αφού έφτυσα αίμα, χωρίς υπερβολή, δουλεύοντας δέκα ώρες την ημέρα». Ίσως λοιπόν ο στόχος του να ήταν η τελειοποίηση της ποιητικής του τέχνης και μέσω η αδιάκοπη προσπάθεια.

- Η όγδοη στροφή παρομοιάζει τον ομηρικό ήρωα με τον πατέρα του ποιητή και με τους απλούς ψαράδες της πατρίδας που του μιλούσαν «ταπεινά και με γαλήνη», προκειμένου να τονιστεί για άλλη μια φορά η οργανική σύνδεση του παρελθό-

ντος με το παρόν, ο ενιαίος χαρακτήρας του ελληνικού πολιτισμού στο πέρασμα του χρόνου. Η ρεαλιστική εικόνα των απλών ανθρώπων των ελληνικών νησιών αποδίδει με ζωντάνια τις αντιξοότητες που καθημερινά αντιμετωπίζουν, με μια πρωτότυπη μεταφορά και προσωποποίηση («θύμωνε ο αγέρας») που αισθητοποιεί την ποιητική πρόθεση να απομυθοποιηθεί πλήρως ο ομηρικός ήρωας και να αναχθεί σε σύμβολο του Έλληνα όλων των εποχών.

- Η ένατη στροφή ανακαλεί τις παιδικές μνήμες του ποιητικού υποκειμένου που αποτέλεσαν την πηγή έμπνευσης και στην όγδοη στροφή. Επίκεντρο είναι τα ακούσματα του μικρού Σεφέρη που διέγειραν τη φαντασία του και καλλιέργησαν την ευαισθησία του, ώστε να στραφεί στην ποίηση. Παράλληλα, οι εικόνες των λαϊκών ανθρώπων που τραγουδούν την ιστορία του Ερωτόκριτου και του μικρού παιδιού που ονειρευόταν την «αντίδικη μοίρα» της Αρετούσας συγκινούν τον αναγνώστη με την αμεσότητα και τη δύναμή τους και υποβάλλουν τη νοσταλγία του ποιητή για την αθωότητα της παιδικής ηλικίας.

- Στη δέκατη στροφή το φάντασμα του Οδυσσέα παίρνει το λόγο και αφηγείται με το στόμα του ποιητή τα πάθη του. Μιλάει για δυσκολίες που αντιστοιχούν στα προβλήματα που αντιμετώπιζε ο ποιητής στην ξενιτιά (ταύτιση Οδυσσέα και ποιητή): για το βασανιστικό συναίσθημα της θύμησης και την αφόρητη μοναξιά. Τα συναισθήματα υποβάλλονται με την εντυπωσιακή εικόνα του Οδυσσέα να διασχίζει τη φουρτουνιασμένη θάλασσα κρατώντας σταθερά το τιμόνι του καραβιού του. Η νοσταλγία, η αγάπη για την πατρίδα και γενικότερα ο πόθος για την εκπλήρωση ενός σκοπού είναι οι παράγοντες που οδηγούν τον Οδυσσέα στον προορισμό του.

- Ο ομηρικός ήρωας εξακολουθεί να έχει το λόγο και να παρουσιάζει τις δυσκολίες που συνάντησε προσπαθώντας να εκπληρώσει το σκοπό του. Μιλά για την πίκρα που νιώθει για την απώλεια των συντρόφων, των συνοδουπόρων που χάθηκαν στην πορεία, είτε από βίαιο θάνατο, είτε επειδή δεν είχαν το σθένος να συνεχίσουν. Την παραστατική εικόνα του στίχου 21, όπου τα στοιχεία της φύσης καταστρέφουν το καράβι του Οδυσσέα και εξοντώνουν τους συντρόφους του, διαδέχεται η σκηνή της καθόδου του ήρωα στον Άδη για να υποδηλωθεί η διδακτική λειτουργία της παράδοσης: όπως ο ομηρικός ήρωας συνομιλήσε με τους νεκρούς για να μάθει απ' αυτούς, έτσι κι ο ποιητής αποκτά ψυχική δύναμη ακούγοντας τα λόγια του νεκρού εδώ και χιλιάδες χρόνια Οδυσσέα.

- Στην τελευταία στροφή του ποιήματος, το ποιητικό υποκείμενο παίρνει το λόγο για να αποδώσει με μια πρωτότυπη μεταφορά και εικόνα την αποτίμηση της φανταστικής συνομιλίας με τον Οδυσσέα ή καλύτερα του διαλόγου με το χθες: «να μου χαρίσει την ακύμαντη γαλάζια θάλασσα μέσα στην καρδιά του χειμώνα». Ο Σεφέρης πιστεύει πως η γνωριμία με το πολιτισμικό παρελθόν του λαού μας, η παράδοση σε όλες τις εκφάνσεις της, είναι το σημαντικότερο εφόδιο για τον Έλληνα που θέτει υψηλούς στόχους και συναντά δυσκολίες στην πραγμάτωσή τους.

- Τεχνική: Το ποίημα είναι γραμμένο με τη μυθική μέθοδο που ο Σεφέρης διδάχτηκε από τον Τόμας Έλιοτ και επεξεργάστηκε για δεκαετίες. Πρόκειται για μια τεχνική που μεταμορφώνει το ιστορικό ή μυθικό παρελθόν σε παρόν του ποιήματος. Ο μυθικός χρόνος απογυμνώνεται από τα μυθολογικά δεδομένα και συνδέεται εσωτερικά με σύγχρονα γεγονότα ή καταστάσεις ή με βιώματα και στοχασμούς του ποιητή. Στο ποίημα ο Οδυσσέας έχει όλα τα χαρακτηριστικά του ομηρικού ήρωα, εκτός

από τα μυθικά. Έτσι υπερβαίνει τα όρια της Οδύσσειας και γίνεται ένα διαχρονικό σύμβολο του αγωνιζόμενου Έλληνα και, παράλληλα, ποιητικό προσώπειο.

- Στιχουργία: ο στίχος του ποιήματος είναι ελεύθερος. Μέτρο, ομοιοκαταληξία, ισοσύλλαβοι στίχοι και ισοστιχες στροφές έχουν καταργηθεί.

- Γλώσσα - Ύφος: η γλώσσα του ποιήματος είναι καθαρή δημοτική, λεπτοδουλεμένη και καιρία. Σύμφωνα με το Λίνο Πολίτη, «κατασταλάζει μέσα της όλο το δούλεμα που πήρε η ελληνική γλώσσα στη μακρόχρονη ιστορία της, από τον Αισχύλο και το Σοφοκλή ως την Κοινή των Ευαγγελίων, και από το δημοτικό τραγούδι και τον Ερωτόκριτο ως το Σολωμό και τον Καβάφη».

Η άψογη δημοτική γλώσσα, η χρήση του α' ρηματικού προσώπου και τα τολμηρά εκφραστικά μέσα συνθέτουν ένα ύφος απλό, στοχαστικό και εξομολογητικό.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ:

Άλφρεντ Τένyson, Οδυσσεάς

Ανάξιο είναι στην ήρεμη γωνιά μου,
σαν οκνός βασιλιάς στ' άγωνα βράχια,
στο πλάι γριάς συμβίας, να μοιράζω
άνισους νόμους σε τραχιούς ανθρώπους
που τρώνε, θησαυρίζουν και κοιμούνται
και δε με νιώθουν. Δεν μπορώ να πάψω
να ξεκινάω για νέα ταξίδια πάντα.

Θέλω να πω της ζωής τη στερνή στάλα.

Έχω χαρεί πολύ, πολλά υποφέρει
μονάχος μου ή μ' αυτούς που μ' αγαπούσαν,
έξω σ' ακρογιαλιές ή όταν μπουρίνια
ξεποούσανε κι οι Δωδωναίες οι Νύμφες
τη σκοτεινή τη θάλασσα ταραζαν.

Στης φήμης τα φτερά ζει τ' όνομά μου,

κ' η αχόρταγη καρδιά καινούριο πόθο
πάντα διψάει, κι ας γνώρισα κι ας είδα
σ' άλλες χώρες πως ζουν πως κυβερνούνε.

Κ' εγώ μικρός δεν είμαι, αφού με αγάπη
με τίμησαν παντού κι έχω γνωρίσει

την ηδονή της μάχης πολεμώντας
στης Τροίας της ανεμόδαρτης τους κάμπους
τους βουερούς μαζί με τους συντρόφους.

Απ' όσα γνώρισα εμ' εγώ ένα μέρος
μα ό,τι είδα κι ό,τι ξέρω λες και μοιάζει
με θόλο αψιδωτό που ανάμεσό του
φαντάζει κόσμος άγνωστος και πάντα
τα σύνορά του, όσο σιμώνω, σβήνουν.

Δεν αξίζει κανείς να σταματάει,
να μη λάμπει σε δράση να σκουριάζει
γιατί δε φτάνει μόνο ν' ανασαίνεις.

Τα χρόνια της ζωής μας είναι λίγα,
και τώρα ζωή λίγη μου απομένει

μα και μίαν ώρα μόνο σαν μπορέσεις

απ' την παντοτεινή σιωπή ν' αδράξεις,
πολλά πράματα νέα θα δεις, θα μάθεις.

Θα 'μουν δειλός αν ήθελα, για λίγο
καιρό ακόμα που θα χαρώ τον ήλιο,
στον κόσμο εδώ να ζω με φρονιμάδα,
αφού κεντρίζει την ψυχή μου ο πόθος
να κυνηγώ τη Γνώση πέρα από τα όρια
της ανθρώπινης σκέψης, σαν αστέρι.

Στο γιό μου τώρα τον αγαπημένο
Τηλέμαχο, που ξέρει τη δουλειά του,
το νησί και το σκήπτρο μου χαρίζω.
Έναν τραχύ με φρόνηση θα πραΰνει
λαό, με γλυκό τρόπο θα του δείχνει
εκείνο που ωφελεί και που συμφέρει.

Είναι άψογος, πιστός στο κοινό χρέος,
και στα σπλάχνα θερμήν αγάπη κρύβει,
λατρεύει τους θεούς μας τους εφέστιους.
Εγώ σα φύγω μένει αυτός. Κ' οι δυο μας
κάνουμε το έργο που ο καθείς μας θέλει.

Εκεί είναι το λιμάνι. Το καράβι
με πανιά σηκωμένα περιμένει,
το πέλαο το πλατύ πέρα μαυρίζει.

Ναύτες που αγωνιστήκατε μαζί μου
μ' αντρεια ψυχή στις έγνοιες και στο μόχτο,
που με καρδιά καλή και αταραξία
δεχτήκατε με χαμογέλιο πάντα
το λαμπερό ουρανό ή τους κεραυνούς του,
είμαστε γέροι, αλλά τα συνοδεύουν
πάντα τα γηρατειά η τιμή, το χρέος.

Όλα τα οβήνει ο θάνατος. Μα τώρα,
πριν έρθει, εμείς να κάνουμε μπορούμε
έργο τρανό κι αντάξιο των ανθρώπων
που ακόμα και στους θεούς αντισταθήκαν.

Στους βράχους έξω ανάψανε τα φώτα,
τέλειωσε η μέρα, το φεγγάρι βγαίνει,
μυριόφωνο ολοτρόγυρα μουγκρίζει
το πέλαγος. Ελάτε, ναύτες, τώρα,
δεν είναι αργά για όσους ζητούν καινούριους
κόσμους. Μπρος, φίλοι, σπρώξτε το καράβι
στ' ανοιχτά και καθίστε στην αράδα,
τη θάλασσα αυλακώνετε, χτυπάτε
τα κουπιά ρυθμικά στο βουερό το κύμα
τι τώρα θέλω πριν με πάρει ο χάρος,
μακριά πολύ να πάω να πελαγίσω
πέρα απ' τη δύση που βυθίζονται τ' άστρα.
Κι αν τα ρέματα δε μας ξεστρατίσουν,

στα νησιά των Μακάρων ίσως βρούμε
το λεοντόκαρδο σύντροφο Αχιλλέα.
Αρκετά κατορθώσαμε, μα πάντα
πολλά μένουν ακόμα για να γίνουν.
Κι αν δυνατοί δεν είμαστε όπως πρώτα
στα παλιά χρόνια, που είχαμε στο χέρι
γη κι ουρανό, είμαστε κάτι ακόμα,
γιατί οι καρδιές μας είναι εξίσου αντρείες.
Κι αν ο καιρός κ' η Μοίρα τις κουράσαν,
όμως τη θέλησή τους δεν στομώνουν
για αγώνες νέους, για νέες αναζητήσεις,
και δύναμη καμιά δεν τις δαμάζει.

Μετάφραση Δημητρίου Σταύρου

Να συγκρίνετε τον τρόπο που παρουσιάζεται ο Ομηρικός ήρωας στα δύο ποιήματα.

.....
Κ. Π. Καβάφης, Ιθάκη

Σα βγεις στον πηγαιμό για την Ιθάκη,
να εύχεται νάναι μακρός ο δρόμος,
γεμάτος περιπέτειες, γεμάτος γνώσεις.
Τους Λαιστρυγόνες και τους Κύκλωπας,
τον θυμωμένο Ποσειδώνα μη φοβάσαι,
τέτοια στον δρόμο σου ποτέ σου δεν θα βρεις,
αν μιν' η σκέψις σου υψηλή, αν εκλεκτή
συγκίνησις το πνεύμα και το σώμα σου αγγίζει.
Τους Λαιστρυγόνες και τους Κύκλωπας,
τον άγριο Ποσειδώνα δεν θα συναντήσεις,
αν δεν τους κουβανείς μες στην ψυχή σου,
αν η ψυχή σου δεν τους στήνει εμπρός σου.
Να εύχεται να 'ναι μακρός ο δρόμος.
Πολλά τα καλοκαιρινά πρωϊά να είναι
που με τι ευχαρίστησι, με τι χαρά
θα μπαίνεις σε λιμένας πρωτοειδωμένους,
να σταματήσεις σ' εμπορεία Φοινικικά,
και τες καλές πραγμάτειες ν' αποκτήσεις,
σεντέφια και κοράλλια, κεχριμπάρια κ' έβενους,
και ηδονικά μυρωδικά κάθε λογής,
όσο μπορείς πιο άφθονα ηδονικά μυρωδικά,
σε πόλεις Αιγυπτιακές πολλές να πας,
να μάθεις και να μάθεις απ' τους σπουδασμένους.
Πάντα στον νου σου να 'χεις την Ιθάκη.
Το φθάσιμον εκεί ειν' ο προορισμός σου.
Αλλά μη βιάζεις το ταξίδι διόλου.
Καλλίτερα χρόνια πολλά να διαρκέσει
και γέρος πια ν' αράξεις στο νησί,

πλούσιος με όσα κέρδισες στο δρόμο,
μη προσδοκώντας πλούτη να σε δώσει η Ιθάκη.
Η Ιθάκη σ' έδωσε τ' ωραίο ταξίδι.
Χωρίς αυτήν δεν θα 'βγαινες στον δρόμο.
Άλλα δεν έχει να σε δώσει πα.
Κι αν πτωχική την βρεις, η Ιθάκη δε σε γέλασε.
Έτσι σοφός που έγινες, με τόση πείρα,
ήδη θα το κατάλαβες οι Ιθάκες τι σημαίνουν.

Ποιες κοινές αναφορές έχουν τα δύο ποιήματα;

Γ. Σεφέρης, Hamstead

Σαν ένα πουλί με σπασμένη φτερούγα
πέφτει το βράδυ.
Πάνω στο πράσινο χορτάρι
είχαν χορέψει όλη τη μέρα τρεις χιλιάδες άγγελοι
γυμνοί σαν ατσάλι
πέφτει το βράδυ χλωμό
οι τρεις χιλιάδες άγγελοι
μαζέψαν τα φτερά του και γενήκαν
ένα σκυλί
ξεχασμένο
που γαβγίζει
μοναχό
και γυρεύει τον αφέντη του
ή τη Δευτέρα παρουσία
ή ένα κόκαλο.
Τώρα γυρεύω λίγη ησυχία
θα μου 'φτανε μια καλύβα σ' ένα λόφο
ή σε μια ακρογιαλιά
θα μου 'φτανε μπροστά στο παράθυρό μου
ένα σεντόνι βουτηγμένο στο λουλάκι
απλωμένο σαν τη θάλασσα
θα μου 'φτανε στη γλάστρα μου
έστω κι ένα ψεύτικο γαρούφαλο.

Ποια είναι τα κοινά συναισθήματα που υποβάλλουν τα δύο ποιήματα;

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΤΣΙΡΙΓΩΤΗ ΣΕΒΑΣΤΟΥΛΑ, ΠΕ2